

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

XXVII. 1940.

AMSTERDAM

UITGAVE VAN HET GENOOTSCHAP.

1940.

Mr. ERNST POLAK

In het begin der oorlogsdagen Mei 1940 leed ons Genootschap een gevoelig verlies door het overlijden van Mr. ERNST POLAK, sedert 1920 buitengewoon lid van het Genootschap, waarop in 1926 zijn benoeming tot gewoon lid volgde. In 1929 volgde hij, op voorstel van Mej. M. G. A. DE MAN, deze op als lid van de Redactie van het *Jaarboek*.

In 1885 te Rotterdam geboren voelde de jonge POLAK zich al spoedig tot de penningkunde aangetrokken en herinner ik mij nog zeer goed hoe ik in 1900 den toen vijftienjarige leerde kennen, die toen reeds blijken gaf dat het hem niet alleen om het bezit van enkele munten en penningen te doen was, maar van elk stuk de geschiedenis, waar, wanneer en door wien geslagen en de waarde in verhouding tot den tegenwoordigen standaard wilde weten.

Deze speurzinn is POLAK zijn geheele leven bijgebleven en zijn diepgaande studie van de stukken die hij verzamelde, speciaal van de noodmunten en gildepenningen maakte hem tot één der beste kenners van deze moeilijke afdelingen der numismatiek.

Als jongeling verdiepte zich POLAK in het bestudeeren van VAN LOON'S *Nederlandsche historiepenningen* en bracht deze studie hem op het denkbeeld de Nederlandsche noodmunten te verzamelen, welke verzameling hij later uitgebreide tot noodmunten van andere landen.

Onvermoeid in het bestudeeren dezer stukken wist hij al spoedig het kaf van het koren te scheiden en met groote kennersblik het echte van het niet echte te onderscheiden.

Ons Genootschap dankt hem zijn bijzonder wetenschappelijke studie, welke hij zeer bescheiden noemde „*Enkele nadere gegevens omtrent „Tstempelen van de Gelde” in Holland en Zeeland in en na 1573*” in ons *Jaarboek* gepubliceerd in 1934, waaruit bleek, dat de instempeling op munten met het jaartal 1574 in Zeeland en niet in Holland heeft plaats gevonden. De Ordonnantie, die alleen van 1573 sprak, heeft ons tot op het oogenblik dat Mr. POLAK deze studie publiceerde, steeds voor het raadsel van den klop op munten, die het jaartal 1574 dragen, geplaatst.

Zijne series noodmunten van Haarlem 1573 en 1574, van Amsterdam 1578 enz. kunnen zeker wel tot de fraaiste en volledigste reeksen in particulier bezit gerekend worden.

Na de noodmunten ging zijn voorliefde naar de Nederlandsche gildepenningen uit en met welk een vreugde sprak Mr. POLAK over nieuwe ontdekkingen, die hij op dit gebied maakte en welk genoeg kon hem een bijzonder fraai gegraveerde gildepenny schenken!

Mr. POLAK was onvermoeid in het napluizen van vele archieven ten einde onjuist toegeschreven gildepenningen aan de rechtmatige stad der uitgifte te kunnen toekennen. Verschillende zijner studies heeft hij in ons *Jaarboek* gepubliceerd. Ik noem slechts den penny van de St. ERASMUS-Linneveversbus te Delft, dien van de St. CRISPIJN of Schoenmakersbus enz. In zijne verzameling gildepenningen nemen een bijzondere plaats in de reeks Haagsche Buurtpenningen, grootendeels afkomstig uit de verzameling van Jhr. van SYPESTEYN, zonder twijfel wel de meest volledige verzameling dezer hoogst merkwaardige stukken, welke zich in privé bezit bevindt.

Behalve noodmunten en gildepenningen ging Mr. POLAK's belangstelling uit naar de prachtige penningen der Renaissance, naar fraai gegraveerde stukken, draagteekens enz.

Ook zilverwerk en de keurteekens daarop interesseerden hem.

Enkele maanden vóór zijn overlijden was hij begonnen aantekeningen over Rotterdamsch zilver te maken en de op dat zilver voorkomende keur- en meestertekens af te drukken. Het was POLAK's voornemen om voor het zilver in zijn geboortestad vervaardigd een dergelijk werk samen te stellen als ELIAS VOET voor Amsterdam gedaan had. Het reeds door hem saamgebrachte materiaal voor dit werk is door zijn weduwe aan den heer VOET geschonken, die hem zoo spoedig in den dood gevolgd is.

Jarenlang was Mr. POLAK een trouwe, gaarne geziene verschijning op de vergaderingen van ons Genootschap en was het een groot genoegen naar zijne pittige en geestige opmerkingen te luisteren.

In Mr. POLAK verliest ons Genootschap een grooten kenner en ijverigen beoefenaar van de munt- en penningkunde, een verzamelaar, die met zijn kennis en studies gaarne anderen behulpzaam was en die zich als medewerker en als lid der Redactie van ons *Jaarboek* tegenover ons Genootschap zeer verdienstelijk gemaakt heeft.

Zijn heengaan heeft een ledige plaats in onze rangen veroorzaakt, die heel moeielijk bezet zal kunnen worden.

M. SCHULMAN.

Amsterdam, November 1940.

Lijst van geschriften van Mr. Ernst Polak.

De Woerdensche Noodmunten 1575—1576. *Jaarboek* 1925.

Oude Noodmunten (1572—1576). *Haagsch Maandblad*. Februari 1925.

Een onbekende Harlinger gildepennyng. *Oud Holland* 1925.

Gildepennyngen: I. de pennyng van de St. ERASMUS-Linnenweversbus te Delft; II. de pennyng van het O.L.V.B. of Kleermakersgild te Delft? *Jaarboek* 1927.

De pennyng van de Sint CRISPIJNS- of Schoenmakersbus te Delft. *Jaarboek* 1928.

Een Franeker Noodmunt uit 1573—1577? *Jaarboek* 1929.

Een oeroude industrie in het Nahedal. (Over slijperyen van agaat en andere halfedelsteenen te Oberstein en omgeving). *Haagsch Maandblad*. Januari 1930.

Over de pennyngen van het Huistimmermausgild te Zierikzee en te Middelburg (1679 en 1671). *Jaarboek* 1931.

De Medailles uit het Legaat HOFSTEDÉ DE GROOT. *De Kunst der Nederlanden*. Januari 1931.

Nederlandsche Gildepennyngen. *Elsevier* 1932.

Een stukje GOETHE in Nederland. (Over gesneden steenen. Coll. HEMSTERHUIS enz.). *Haagsch Maandblad*. April 1932.

Een onbekende brandspuitpennyng van Zierikzee. *Jaarboek* 1933.

Enkele nadere gegevens omtrent „Tstempelen van den Gelde” in Holland en Zeeland in en na 1573. *Jaarboek* 1934.

De Toegangspennyng tot den Amsterdamschen Schouwburg. *Jaarboek* 1935.

Het Boekverkoopers-boekdrukkers en Kunstverkoopersgilde te Amsterdam in pennyngen, drukplaat en zegel. *Het Boek* 1937.

Rotterdamsche hondenpennyngen uit vroeger tijd. *Rotterdamsch Jaarboek* 1939.